

Onderzoeksrapport

Start Me Up: uit de startblokken!

Een waarderend onderzoek naar de doorontwikkeling van een woon-/zorgconcept

8 oktober 2021

Huib Purmer
Marika Boersma – de Witt

Start Me Up: uit de startblokken!

Een waarderend onderzoek naar de doorontwikkeling van een woon-/zorgconcept

Auteurs	Huib Purmer, Marika Boersma - de Witt
Onderzoekslijnen	Lectoraat Empowerment & Professionalisering
Soort object	Onderzoeksrapport
Datum	8 oktober 2021

Afbeelding omslag: Start Me Up vijf keer bijzonder, Woonwaard (2020).

Deze publicatie is tot stand gekomen met een bijdrage van de Werkplaats Sociaal Domein Noord-Holland (=Kennisplatform Sociaal Domein Noord-Holland).

Toegankelijkheid van het recht van Huub Purmer & Marika Boersma – de Witt is in licentie gegeven volgens Creative Commons Naamsvermelding-NietCommercieel-GelijkDelen 4.0 Internationaal-licentie. 2021 Hogeschool Inholland

1. Voorwoord

Start Me Up (SMU) is een uniek project voor jongeren dat veel kansen biedt. Allereerst voor alle jongeren die er wonen, en in het bijzonder voor degenen onder hen met een ondersteuningsbehoefte die er een stap richting zelfstandig wonen kunnen zetten. Het project biedt ook kansen om op nieuwe manieren te verkennen hoe organisaties met verschillende achtergronden de handen ineen kunnen slaan om de kwaliteit van wonen, zorgen en leven te vergroten. Alleen ga je snel, maar samen kom je verder.

Dit is het verslag van een onderzoeksperiode van vijf maanden (februari tot en met juni 2021) waarin de krachten en de kansen van Start Me Up onder de loep zijn genomen. Op basis van de verhalen van verschillende betrokken medewerkers en bewoners is een aantal handreikingen geformuleerd om het unieke project een volgende stap te laten zetten, in begeleiding, samenwerking en community-building. Dit praktijkgerichte onderzoek vindt plaats onder de vlag van het Kennisplatform Sociaal Domein Noord-Holland (KPSDNH). Het kennisplatform is verbonden aan het lectoraat Empowerment & Professionalisering van Hogeschool Inholland, en is één van de vijftien Werkplaatsen Sociaal Domein (WSD) in Nederland. Samen met de partners in het kennisplatform verkennen, verzamelen, verdiepen, vernieuwen, verbreden en verspreiden we kennis op basis van onze gemeenschappelijk kennisagenda.

Wij werken vanuit de visie van empowerment. De centrale vraagstelling van dit lectoraat luidt: Hoe komt empowerment tot uitdrukking in het handelen van sociaal professionals en hoe kan het werken vanuit empowerment versterkt worden? We zien empowerment als 'een proces van versterking waarbij individuen, organisaties en gemeenschappen greep krijgen op de eigen situatie en hun omgeving en dit bereiken via het verwerven van controle, het aanscherpen van kritisch bewustzijn en het stimuleren van participatie' (Van Regenmortel, 2002, p. 76). De activiteiten van het KPSDNH werken vanuit deze visie aan het realiseren van innovatie en het genereren van handelingskennis voor het werkveld en het hoger beroepsonderwijs.

In de kennisagenda van het lectoraat zijn vijf thema's opgenomen: sociale reflexiviteit, interdisciplinair werken aan beroepsinnovatie, verbinden met informele hulpbronnen, werken met en in de sociale basis en preventief werken vanuit de leefwereld (Linders, 2018).

We bedanken alle betrokkenen van de gemeente Alkmaar, Woonwaard, Parlan, Esdégé-Reigersaal, Triversum en Dnodoen en de bewoners van Start Me Up voor hun tijd waarin we waardevolle gesprekken hebben kunnen voeren. We hopen dat de inzichten uit deze gesprekken bijdragen aan een waardevolle ontwikkeling van Start Me Up.

Huub Purmer en Marika Boersma – de Witt
Docent/onderzoekers Inholland – Lectoraat Empowerment & Professionalisering

2. Samenvatting

Begin 2020 is het project Start Me Up (SMU) begonnen. Het project omvat achtendertig studio's op Campus de Bergerweg in Alkmaar. Twintig van deze studio's zijn bedoeld voor jongvolwassenen met een ondersteuningsbehoefte, achttien studio's zijn bedoeld voor jongvolwassenen zonder een ondersteuningsvraag. Voor Start Me Up is een aantal verwachtingen geformuleerd, soms expliciet, soms impliciet. De verwachtingen vooraf waren: een gezonde doorstroming van bewoners, gezamenlijkheid van samenwerkende organisaties en een goede inbedding in de buurt.

Nu het Start Me Up een jaar bestaat is het lectoraat Empowerment & Professionalisering van Hogeschool Inholland gevraagd een onderzoek uit te voeren. De doelstelling van het onderzoek is inzicht verwerven in de werkzame elementen die bijdragen aan het realiseren van eerdergenoemde verwachtingen van Start Me Up. Om op basis daarvan te ontdekken wat werkt en wat nog aandacht verdient om het project te laten slagen voor alle betrokkenen – gemeente, zorgaanbieders, woningbouwvereniging, wijk – en niet in de laatste plaats voor de bewoners zelf.

De vraag waarop dit onderzoek een antwoord wil formuleren is:

Welke werkzame elementen zijn er te ontdekken in de aanpak van Start Me Up die gebruikt kunnen worden voor toekomstige ontwikkeling?

Gezonde doorstroming van bewoners, gezamenlijkheid bij de samenwerkende organisaties en een goede inbedding in de buurt zijn idealen achter Start Me Up. In de praktijk zijn deze idealen in verschillende mate terug te vinden. Op drie gebieden is aandacht nodig om deze drie idealen (nog) beter in de praktijk te brengen: begeleiden, interprofessioneel samenwerken en community-building. De werkzame elementen bleken integrale begeleiding van jongeren, samenwerking aan een gezamenlijk doel en een brede leefcommunity bouwen, te zijn.

Op het gebied van begeleiden laat het project zien dat er veel verschillen zijn, maar ook overeenkomsten in het ondersteuningsaanbod. Uit gesprekken komt het beeld naar voren dat op gefragmenteerde wijze wordt begeleid op ontwikkelingsvaardigheden én dat een vertrouwensband met de begeleider een positieve impact heeft.

Op het gebied van samenwerking vindt er nog weinig uitwisseling van kennis plaats. Het gevoel van samen optrekken ontbreekt. Wellicht omdat de gezamenlijke visie op het project niet helder is. Afspraken rondom de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) helpen bij een heldere context om informatie uit te wisselen en samenwerking te bevorderen.

De medewerkers en bewoners die wij spraken tijdens ons onderzoek zijn positief over het idee dat het project een rol speelt in de buurt. Wel is er behoefte aan een laagdrempelig aanspreekpunt en een aanlooplek. Een eenduidig beeld over community-building ontbreekt.

We adviseren de ondersteuning meer te richten op bredere ontwikkelingsvaardigheden van de jongeren en meer bewustzijn te creëren over de rol van de begeleider. Probeer te verkennen welke mogelijkheden aan kennisuitwisseling er binnen de AVG zijn (daarvoor zijn hulpmiddelen beschikbaar). Formuleer een gezamenlijke visie op het project en de samenwerking. Ontwikkel samen een perspectief op een passende manier van begeleiden en op de waarde van community.

Inhoudsopgave

1. Voorwoord	4
2. Samenvatting	5
3. Inleiding en aanleiding	7
4. Aanpak van het onderzoek	9
5. Integraal ondersteunen van jongvolwassenen	11
6. Samenwerken aan een gezamenlijk doel	15
7. Bouwen aan een brede leefcommunity	18
8. Randvoorwaarden voor doorgroei	21
9. Bevindingen en handreikingen	22
10. Referentielijst	24

3. Inleiding en aanleiding

Begin 2020 startte het project START ME UP. Het omvat achtendertig studio's op Campus de Bergerweg, binnen de stadsgrenzen van de gemeente Alkmaar. Twintig van deze studio's zijn bedoeld voor jongvolwassenen met een ondersteuningsbehoefte, achttien studio's zijn voor jongvolwassenen zonder een ondersteuningsvraag. Voor de regio is dit een innovatief project, waarin de gemeente samenwerkt met woningcorporatie Woonwaard en vier zorgaanbieders – Parlan, Esdégé-Reigersdaal, DnoDoen en GGZ Triversum. Deze samenwerking en de verkenning van een nieuw zorgaanbod om de overgang van jeugdzorg naar zelfstandig wonen te versoepelen, maken het vernieuwend voor de regio. Het is een interessant project omdat in de regio een enorme vraag is naar woonprojecten voor de leeftijdsgroep van achttien tot drieëntwintig jaar. De ambitie is om meerdere van deze projecten te starten, inzicht in de werkzame elementen is dus van grote waarde.

Verwachtingen

Start Me Up is als concept waarin wonen en zorgen wordt gecombineerd niet nieuw in Nederland (zie bijvoorbeeld Van der Velden, Tiggeloven & Gelinck, 2017; Davelaar, Gruppen & Knevel, 2018; Tinnemans, Fermin & Davelaar, 2019), maar het project is in de regio Alkmaar wel bijzonder te noemen. De duurzame woonunits zijn daar tijdelijk geplaatst in een wijk tussen reguliere woningen en een studentencampus. Het gebouw van Start Me Up sluit deze campus af, waardoor er een binnentuin ontstaat waar ontmoetingen plaatsvinden. Daarnaast is het een bijzonder project omdat er veel verschillende organisaties bij betrokken zijn, wat vraagt om interdisciplinair werken. Vier zorgorganisaties, een gemeente en een woningcorporatie hebben de handen ineengeslagen om de woningopgave voor jongeren aan te pakken. Net als in andere delen van het land is het voor de leeftijdsgroep achttien-plus erg lastig een woning te vinden, dit geldt ook (en misschien wel meer) voor jongeren die professionele ondersteuning kunnen gebruiken. Als we het over bewoners hebben spreken we in dit onderzoek van jongeren met en jongeren zonder een ondersteuningsbehoefte. Het idee voor Start Me Up ontstond in 2018. Een *open call* werd uitgeschreven door de gemeente Alkmaar en Woonwaard, hierop hebben verschillende zorgorganisaties ingetekend. Uiteindelijk is besloten om de kracht van vier zorgorganisaties te bundelen, waarbij zij gezamenlijk tot een plan kwamen.

Voor Start Me Up zijn verwachtingen geformuleerd, soms expliciet – in de call en de onderlinge werkafspraken –, soms impliciet – in de gesprekken met respondenten. Deze verwachtingen waren de leidraad in dit onderzoek. Welke idealen en verwachtingen liggen ten grondslag aan Start Me Up? Wat is de stand van zaken en wat is nodig om een ontwikkelstap te maken? De verwachtingen vallen uiteen in de hieronder beschreven drie thema's en zijn gebaseerd op verschillende documenten (zoals de initiële call en de onderlinge afspraken) en gesprekken met betrokkenen:

1. Gezonde doorstroming van bewoners

De begeleiding van Start Me Up richt zich op vaardigheden die jongeren nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen. De begeleiding richt zich hierbij op het vergroten van de zelfredzaamheid en de verschillende facetten van zelfstandig wonen, zoals het schoonhouden van de woonomgeving en het bijhouden van financiën. Een van de belangrijkste verwachtingen is dat de jongeren na vijf jaar zo zelfstandig mogelijk doorstromen naar een andere woning, indien nodig met ambulante begeleiding.

2. Gezamenlijkheid van samenwerkende organisaties

Een belangrijke verwachting is dat elke zorgaanbieder naast het begeleiden van de eigen jongeren, waar mogelijk samenwerking opzoekt. Door die onderlinge samenwerking kunnen zorgaanbieders voor elkaar een signaleringsfunctie vervullen. Van begeleiders wordt verwacht dat zij elkaar aanspreken over het gedrag van jongeren. Dit vanuit het idee dat alle betrokken organisaties zich committeren aan de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor goed wonen bij Start Me Up. De wens is dat dit concreet wordt ingevuld door korte lijnen te organiseren tussen medewerkers van organisaties en door signalen snel aan elkaar door te geven. Dit vraagt zorg- en welzijnspartijen die op een innovatieve manier willen samenwerken aan een totaal(leef)concept.

3. Goede inbedding in de buurt

Bij Start Me Up wordt samengewerkt voor veiligheid en stabiliteit. 'Als goede burens' weten ambulante begeleiders van elkaar wat de ander doet. Hierdoor wordt Start Me Up een omgeving waarin bewoners gestimuleerd worden om een netwerk op te bouwen en werkervaring op te doen. Lokale ondernemers en studenten wordt gevraagd om een ambassadeurs- of buddyrol te vervullen. Er wordt gewerkt aan wederkerigheid tussen de bewoners onderling en tussen bewoners en de buurt. Partijen hebben de taak structureel te werken aan de duurzame sociale kwaliteit van het project. Zo is het de wens om per gang een peercoach aan te stellen, die een signalerende functie heeft en informatie doorgeeft aan de zorgaanbieder en de leefbaarheidsconsulent. Er worden gezamenlijk regels opgesteld over het woon- en leefgedrag in en om de Start Me Up appartementen.

Deze drie verwachtingen van de betrokken organisaties en professionals – gezonde doorstroom, gezamenlijkheid in samenwerking en verbinding én goede inbedding in de buurt – vormen de context van het project.

[kader 1]**De pandemie als onverwachte plotwending**

'Corona begon in te komen. Grappig genoeg, als [toen] de verhuizing een week werd uitgesteld, kon ik niet verhuizen, toen waren allereerste maatregelen ingesteld.' (Respondent bewoner)

Hoewel de planning en de voorbereidingen van het project al veel eerder waren gestart vond het inhuizen plaats begin 2020. Vlak voordat de coronamaatregelen het sociale verkeer platlegden.

In de gevoerde gesprekken werd dit door betrokkenen een aantal keer genoemd. Door de maatregelen werd wat normaal gemakkelijk was opeens een uitdaging. Zoals begeleiding bij de jongeren thuis, overleggen tussen begeleiders onderling, overleggen met het hele team en community-buildingactiviteiten. Je zou kunnen zeggen dat dit het project een valse start heeft gegeven. In dit verslag willen we deze uitdaging expliciet benoemen. Lastig was het zeker.

De keerzijde van de medaille is dat er experimenten plaatsvonden met begeleiden op afstand, dicht bij wanneer nodig, digitaal als dat kon. Dat geldt ook voor het contact tussen de projectleiders en begeleiders. Nu de maatregelen veel minder scherp en dwingend worden, zijn er ook weer kansen. Om overleggen daadwerkelijk anders vorm te geven, bijvoorbeeld op een manier die dicht bij de behoefte van het team staat, zodat de projectleiders en begeleiders uiteindelijk een team kunnen vormen. De behoefte aan verbindende activiteiten is misschien nog nooit zo groot geweest, een kans voor community-building.

Kortom, de pandemie heeft voor veel uitdagingen gezorgd, wellicht is nu het moment aangebroken om het onderlinge contact opnieuw vorm te geven.

4. Aanpak van het onderzoek

Start Me Up heeft als project een experimenteel karakter dat is meegenomen in dit onderzoek. Het betreft daarom dus geen evaluatief of oordelend onderzoek. Het uitgangspunt was waardierend – gebaseerd op de methodiek *Appreciative Inquiry* (onder andere van Cooperrider & Withney, 2005). Dit betekent dat de aandacht voornamelijk uitgaat naar wat werkt en welke elementen versterkt kunnen worden voor de toekomst. Daarvoor zijn handreikingen geformuleerd. Om de bevindingen in de juiste context te plaatsen kozen we voor de idealen en uitgangspunten van het project en de stakeholders: gezonde doorstroming van bewoners, gezamenlijkheid van samenwerkende organisaties en goede inbedding in de buurt.

De ambitie van het onderzoek is leren van het project in de voorbereidende fase en de uitvoeringsfase door middel van een brede reflectie door stakeholders; bruikbare inzichten krijgen uit deze reflectie voor het bijstellen van het initiatief op zowel praktisch als strategisch niveau; en bruikbare inzichten uit deze reflectie verkrijgen voor soortgelijke (toekomstige) initiatieven in de regio.

De doelstelling van het onderzoek luidt inzicht verwerven in de werkzame elementen die bijdragen aan het realiseren van het ideaal achter Start Me Up. De idealen achter het project worden helder gemaakt. Tevens krijgen we inzicht in wat werkt en wat nog aandacht verdient om Start Me Up te laten slagen voor alle betrokkenen, gemeente, zorgaanbieders, woningbouwvereniging, wijk en niet in de laatste plaats de bewoners zelf.

Vraagstelling

De **vraag** waarop dit onderzoek een antwoord wil formuleren is:

Welke werkzame elementen zijn er te ontdekken in de aanpak van Start Me Up die gebruikt kunnen worden voor toekomstige ontwikkeling?

Met als **deelvragen**:

- Welk ideaal – visie, theoretisch en praktisch – schuilt achter Start Me Up?
- Welke elementen van het ideaalbeeld zijn in de praktijk terug te vinden?
- Welke elementen van het ideaalbeeld vragen nog aandacht?
- Op welke manier kunnen we het ideaal (nog) beter in de praktijk brengen?

Aanpak en planning

Het Lectoraat Empowerment & Professionalisering van Hogeschool Inholland staat voor een gedegen onderzoeks aanpak die gebruikmaakt van elementen uit de empowermenttheorie. Dit betekent onder andere dat direct betrokkenen zoals bewoners een belangrijke rol krijgen in het onderzoek. Om tot antwoorden te komen op de deelvragen en de algemene vraagstelling heeft het onderzoek, naast enige deskresearch, gebruikgemaakt van kwalitatieve dataverzamelmethode. In dit geval zijn dat vooral interviews geweest en participatieve observatie. Het onderzoek is uitgevoerd door twee docent/onderzoekers in een samenwerking van Inholland en ROC Horizon College. Ook zijn Merel Goossen en Diante de Jong, twee studenten van Inholland, betrokken bij de verwerking en analyse van twee interviews. Dit alles onder supervisie van de lector Empowerment & Professionalisering. De gemeente Alkmaar is opdrachtgever en gedurende de onderzoeksperiode is zowel zij als de andere partijen steeds geïnformeerd over de voortgang van het onderzoek.

Waardierend onderzoek

Voor dit onderzoek is gebruikgemaakt van de aanpak *Appreciative Inquiry* (onder andere van Cooperrider, 2005). *Appreciative Inquiry*, ook wel waardierend onderzoek, is een benadering die de conventionele probleemgerichte aanpak in verandermanagement heeft losgelaten en gebruikmaakt van het positieve in de sociale constructie van de werkelijkheid. Met de nadruk op het narratieve, om dat als bron voor een generatieve theorie te laten dienen. Er zijn verschillende manieren om waardierend onderzoek te beschrijven. Hierbij een meer praktisch-georiënteerde definitie (Cooperrider & Withney, 2005):

Appreciative Inquiry is the cooperative, co-evolutionary search for the best in people, their organizations and communities, and the world around them. It involves systematic discovery of what gives “life” to an organization or community when it is most effective, and most capable in economic, ecological, and human terms.

AI assumes that every organization or community has many “untapped and rich accounts of the positive” – what people talk about as past, present and future capacities – the positive core. AI links the knowledge and energy of this core directly to an organization or community’s change agenda and changes never thought possible are suddenly and democratically mobilized.

In een waarderend onderzoek stellen partijen zich kwetsbaar op in een lerende praktijk. Vanuit de benadering van empowerment en de methodiek van waarderend onderzoek zijn er altijd aanknopingspunten voor positieve verandering, ongeacht of er wel of niet werkzame elementen aanwezig zijn. Deze aanpak kan vaak op een breder draagvlak rekenen.

Documentenanalyse, interviews en observaties

Er is een klein aantal documenten geanalyseerd, waaronder de oorspronkelijke uitvraag voor Start Me Up, het huurcontract en de werkafspraken gemaakt in juni 2020. Een groot deel van de data waarop de conclusies en aanbevelingen zijn gebaseerd is afkomstig van interviews. In totaal zijn negentien personen van verschillende dimensies gesproken. We zijn begonnen bij de (project)managers van de betrokken organisaties. Vervolgens spraken we met de begeleiders van zorgorganisaties, de woonconsulent en de Wmo-consulent van respectievelijk Woonwaard en de gemeente Alkmaar. Via begeleiders kwamen we in contact met drie bewoners van twee zorgorganisaties. Van elke zorgorganisatie is in ieder geval een begeleider en een (project)manager gesproken.

Dimensie	
(project)management	7 respondenten
Begeleiders	9 respondenten
Bewoners	3 respondenten

De interviews waren waarderend opgebouwd en vroegen naar de manier waarop de respondenten betrokken waren geraakt bij Start Me Up, en naar wat hun verwachtingen en intenties waren. Welke verwachtingen zagen zij wel en niet terug in de praktijk? Wat waardeerden zij aan Start Me Up en waar zagen zij mogelijkheden voor doorontwikkeling? De meeste interviews zijn online gehouden. De gesprekken met bewoners vonden plaats op het terrein van het wooncomplex zelf (23 april 2021). Alle interviews zijn opgenomen en getranscribeerd. Informatie is ook opgehaald tijdens observaties op het woonterrein en tijdens de verschillende overleggen met betrokkenen.

Alle interviews, documenten en observaties zijn vervolgens geanalyseerd. Deze analyses zijn aangevuld met theoretische inzichten uit binnen- en buitenland. De belangrijkste elementen, verschillen en overeenkomsten zijn vervolgens ter sprake gebracht in het overleg voor begeleiders van Start Me Up (op 27 mei 2021) en het projectleidersoverleg (op 6 juli 2021) om de eerste bevindingen te toetsen. Een samenvatting van het verslag is voor feedback rondgestuurd naar alle betrokkenen. Deze feedback, uit slechts drie reacties, is verwerkt in de laatste versie van het verslag.

Leeswijzer

Dit verslag is opgebouwd langs drie inhoudelijke onderwerpen die uit de interviews naar voren zijn gekomen. We presenteren inzichten over het ondersteunen van jongvolwassenen in hoofdstuk 3, samenwerken tussen organisaties in hoofdstuk 4 en het bouwen van een bredere leefcommunity in hoofdstuk 5. In de hoofdstukken worden de onderzoeksbevindingen afgewisseld met theoretische inzichten. Voor de leesbaarheid is de theorie in kaders geplaatst. Vervolgens presenteren we in hoofdstuk 6 randvoorwaarden voor doorontwikkeling. In het laatste hoofdstuk, hoofdstuk 7, worden de bevindingen samengevat en handreikingen voor doorontwikkeling gegeven.

5. Integraal ondersteunen van jongvolwassenen

Start Me Up heeft als doel jongvolwassenen te ondersteunen op weg naar meer zelfstandigheid. De ondersteuning van de jongeren is eerst bekeken vanuit het perspectief van de jongeren, de begeleiders en de (project)managers. Vervolgens is er gekeken welke theoretische kaders betrekking hebben op deze begeleiding en ondersteuning. De nadruk is gelegd op ondersteuning in alledaagse vaardigheden, de vaardigheid om als burger in de maatschappij te leven en de omgang met interdisciplinair werken met jongeren. Eerst zal ingegaan worden op de adolescentiefase in zijn algemeenheid, om vervolgens in te zoomen op leefgebieden, samenlevingsvaardigheden en interdisciplinair ondersteunen.

De adolescent als bewoner van Start Me Up

De jongeren die bij Start Me Up wonen zijn net zo verschillend als de samenleving. Sommige jongeren hebben behoefte aan ondersteuning, anderen niet. Ook tussen de jongeren met een ondersteuningsbehoefte zijn er verschillen. Sommigen wonen voor het eerst zelfstandig en zijn verhuisd vanuit hun ouderlijk huis. Anderen komen uit een intramurale setting en een enkeling van de straat. Dit betekent dat elke jongere anders is in achtergrond en ondersteuningsbehoefte. Wat hen met elkaar verbindt is dat zij allemaal tussen de achttien en zeventwintig jaar oud zijn (zie kader 2), experimenteren met zelfstandig wonen en uiteindelijk zullen doorstromen naar een (min of meer) zelfstandige woning.

[kader 2]

Adolescenten moeten nog veel leren

De adolescent is rond het achttiende levensjaar nog volop in ontwikkeling, waarbij het brein nog steeds verder ontwikkelt om complexe taken te kunnen voltooien. De prefrontale cortex van de adolescent groeit nog, wat inhoudt dat hij of zij nog aan het leren is om complexe inschattingen te maken en impulsen te beheersen. Deze ontwikkeling heeft ook betrekking op de identiteitsontwikkeling van de adolescent, waarbij de druk en mening van leeftijdsgenoten een grote impact hebben op de keuzes die hij of zij maakt (Feldman, 2009). Om de eigen identiteit goed te kunnen ontwikkelen is het van belang dat adolescenten de kans krijgen om vaardigheden te ontwikkelen in interactie met anderen, waarbij peers een grote rol innemen, omdat zij als gelijkwaardig ervaren worden op emotioneel en sociaal gebied. Peers spelen een rol in het sociaal en emotioneel leren (Keenan & Evans, 2009).

De kennis die jongeren opbouwen met onder andere sociaal-emotioneel leren, zullen zij moeten leren inzetten in meerdere contexten. Daarom is het van belang dat in de begeleiding van de jongeren aandacht is voor de leeractiviteiten op vier verschillende niveaus, zoals beschreven door Ebbens & Ettehoven (2013). Het leren is het meest effectief als er op alle niveaus activiteiten worden aangeboden, zodat de jongeren de transfer leren maken naar de nieuwe situatie. Dit zelfstandig kunnen, helpt hen om zo zelfstandig mogelijk te wonen en leven.

De leerniveaus die we onderscheiden zijn onthouden, begrijpen, integreren en creatief toepassen. Bij onthouden zijn de activiteiten gericht op het onthouden van de aangeboden informatie. Bij het begrijpen zijn de activiteiten gericht op het in eigen woorden kunnen weergeven van de inhoud en het kunnen zien van de samenhang. Bij integreren zijn de activiteiten gericht op het verbinden van nieuwverworven kennis aan reeds aanwezige kennis en ervaring. Het laatste leerniveau is het creatief toepassen waarbij de leeractiviteiten zich richten op het gebruik van kennis in een nieuwe situatie. Voor ondersteuning van jongvolwassenen betekent dit dat begeleiders er rekening mee moeten houden dat de jongeren niet enkel de vaardigheid moeten aanleren, maar dat zij ook ondersteuning nodig hebben bij de transfer van de vaardigheid naar een nieuwe situatie.

De samenlevingsvaardigheden die zij aanleren binnen Start Me Up, moeten de jongeren dus ook leren inzetten in andere situaties. Een van de taken van de begeleider is beweging brengen in de contacten tussen de jongeren en zijn netwerk. Het doel hiervan is om te leren duurzame oplossingen vanuit het eigen netwerk te realiseren – om reeds geleerde vaardigheden in te zetten in nieuwe situaties. Zo heeft een van de begeleiders bij Start Me Up een bewoner gesteund bij het afsluiten van een internetabonnement, waarbij de jongere zelf alle handelingen uitvoerde en dus kennis en vaardigheden wist te integreren. Een volgende keer zal deze jongere nog wel steun nodig hebben om dezelfde handelingen in een nieuwe situatie toe te passen (de transfer van de vaardigheid naar een nieuwe situatie), maar kan hij daarbij wel gebruikmaken van de eerder opgedane ervaring. Het is van belang om ondersteuning aan te bieden op verschillende leefgebieden, om uiteindelijk de jongere zo zelfstandig mogelijk te laten wonen.

Ondersteuning op leefgebieden

Begeleiding van de jongeren met een ondersteuningsbehoefte die wonen bij Start Me Up vindt plaats op verschillende leefgebieden. Op basis van de gesprekken blijkt dat er begeleid wordt bij middelengebruik, budgettering, huishouden, omgang met het sociale netwerk, omgaan met tegenslag,

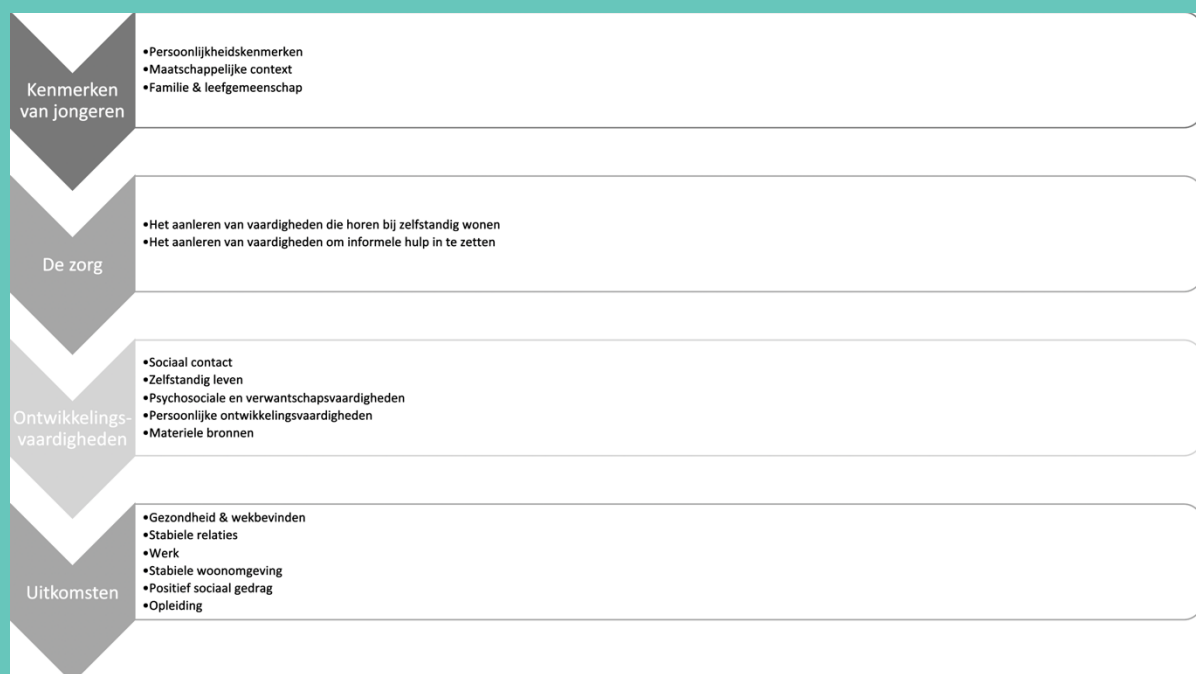
oplossingsgericht denken, hygiëne en algemene dagelijkse bezigheden. Binnen het project zien begeleiders de mogelijkheid om jongeren op alle niveaus te laten experimenteren en leren met hun eigen oplossingen. Deze ruimte is er vaak niet op een woongroep vanwege de structuur en regels daar. Daarnaast worden jongeren door de ambulante ondersteuning die ze binnen SMU krijgen, gedwongen om zelf een oplossing te zoeken voor een acuut probleem.

Met het oog op toekomstige doorstroom naar (meer) zelfstandig wonen moet begeleiding gericht zijn op alle niveaus van leren op het gebied van zorg en wonen. Dit kan inzichtelijk gemaakt worden met een begeleidingsmodel van McDaniel et al. (2014) (zie kader 3). De begeleiders van Start Me Up denken verschillend over de mate waarin zij jongeren kunnen loslaten in de begeleiding en over de frequentie van contact. Deze verschillende inzichten kennen hun oorsprong in de diverse doelgroepen waarmee gewerkt wordt door de begeleiders van de verschillende instellingen. Deze verschillen bieden aanknopingspunten voor samenwerking in kennisuitwisseling en vanuit verschillende perspectieven kijken naar de meest geschikte aanpak.

[kader 3]

Model om op te groeien tot jongvolwassene

Om jongeren te begeleiden in het proces naar jongvolwassenheid is het belangrijk om inzicht te hebben in de factoren die dit proces beïnvloeden. Deze zijn in kaart gebracht met behulp van de factoren die McDaniel, Courtney, Pergamit en Lowenstein (2014) beschrijven met betrekking tot leefgebieden.

Afbeelding: model om op te groeien tot jongvolwassene (McDaniel et al., 2014).

De eerste factor waarmee de jongeren te maken hebben zijn de kenmerken die van hen een individu maken, hiermee worden persoonlijkheidskenmerken, familie, leefomgeving en de maatschappij bedoeld. De tweede factor die hen beïnvloedt in de weg naar jongvolwassenheid is de zorg waar zij mee te maken hebben. Vanuit de begeleiding die zij krijgen via de zorgstructuur leren zij vaardigheden aan en omgaan met informele hulp (indien aanwezig). Alle jongeren die op weg zijn naar jongvolwassenheid hebben dus steun en advies nodig om deze ontwikkeling door te maken.

Een derde factor vormen de ontwikkelingsvaardigheden, die we onderverdelen in: het aangaan en onderhouden van sociale contacten; de vaardigheden die horen bij het zelfstandig onderhouden van jezelf en je woonomgeving; psychosociale en verwantschapsvaardigheden (onder andere het leven in een wijk); persoonlijke ontwikkelingsvaardigheden en de wijze waarop je deze kan invullen; en tot slot de omgang met materiële bronnen (onder andere financiën). De uitkomsten die men verwacht te behalen als men stuur op deze ontwikkelingsvaardigheden zijn: dat jongvolwassen kunnen zorgdragen voor hun eigen gezondheid en welbevinden; stabiele relaties kunnen aangaan en onderhouden; succesvol kunnen worden in werk en opleiding; ervoor kunnen zorgen dat hun woonomgeving stabiel blijft; en dat ze zich in een groep sociaal kunnen bewegen.

Binnen het project zagen we dat de verschillende factoren van McDaniel et al. (2014) een rol spelen bij de uitvoering van het project, maar niet in samenhang met elkaar. Deze factoren bieden een kader om de geboden ondersteuning voor de jongeren binnen het project verder te ontwikkelen. Daarnaast maak je met aandacht voor alle factoren de kans op onverwachte wendingen in het begeleidingsproces zo klein mogelijk. Denk hierbij aan de grip die je hebt in de begeleiding, bijvoorbeeld als het gaat om financiën. Idealiter heeft de bewoner zelf grip op z'n financiën en heeft de begeleider goed zicht op het verloop hiervan – bijvoorbeeld belangrijk om huisuitzetting te voorkomen. Tijdens de terugkoppeling van de analyse van verzamelde data hebben begeleiders en managers aangegeven dat zij de factoren beschreven door McDaniel et al. (2014) nadrukkelijker willen terugvinden in het begeleidingsplan. Op die manier wordt dit meer geïntegreerd in de ondersteuning en kunnen professionals en bewoners er bewuster mee aan de slag gaan.

Ondersteuning op samenlevingsvaardigheden

Uit de gesprekken komt het beeld naar voren dat begeleiders de bewoners van Start Me Up ook ondersteunen in het aanleren van vaardigheden, zoals beschreven door McDaniel et al. (2014), die ze nodig hebben om te kunnen functioneren in de samenleving. Zo leren zij zich aan te passen aan de buurt en bijvoorbeeld overlast bespreekbaar te maken. Een van de jongeren gaf in het gesprek ook aan het belangrijk te vinden om te leren wat je als gezonde bewoner doet, bijvoorbeeld elke dag even naar buiten gaan. Een andere jongere vertelde binnen het project geleerd te hebben hoe je contact legt met organisaties voor internet en televisie. De (project) managers zien mogelijkheden om de begeleiding op samenlevingsvaardigheden uit te breiden door meer contact en uitwisseling met de dagbesteding van de jongeren. Zodat begeleiders de jongeren kunnen steunen bij de tegenslagen en succeservaringen die ze daar beleven.

[kader 4]

Besef van jezelf en begrijpen van de ander

Het zelfbewustzijn, zelfmanagement, maatschappelijk bewustzijn, de relatievaardigheden en het kunnen maken van verantwoordelijke keuzes zijn de vaardigheden die gekoppeld zijn aan het kunnen functioneren in deze samenleving. Durlak et al. (2015) beschrijven dit als vaardigheden vanuit het sociaal en emotioneel leren waarin adolescenten zich dienen te bekwaliden. Van Meersbergen en De Vries (2017) geven aan dat het ook van belang is wenselijk gedrag te bevorderen door het aanleren van reflexieve vaardigheden die betrekking hebben op het besef hebben van jezelf, besef hebben van de ander, keuzes kunnen maken, zelfregulatie en relaties kunnen hanteren.

Om besef te hebben van de ander is het volgens Heldeweg et al. (2017) van belang om de wendbaarheid, ofwel het leren meebewegen in de situatie en je te verplaatsen in de ander, te vergroten om de ander te begrijpen. Hierbij is het van belang om de ander te willen begrijpen, waardoor je kan aansluiten bij de behoeften van de ander.

Hoe wendbaarder iemand is, hoe gemakkelijker hij of zij kan omgaan met andere bewoners (Heldeweg et al., 2017), iemand is dan immers in staat om mee te bewegen. Een voorbeeld hiervan is het gesprek in het begeleidersoverleg over het zwerfvuil en het al dan niet plaatsen van een prullenbak. Begeleiders voerden onderling het gesprek over de verantwoordelijkheid van het legen van de prullenbak, terwijl bewoners juist hun zelfbewustzijn en maatschappelijk bewustzijn leren vergroten als zij dit gesprek zelf en met elkaar voeren. Het project biedt dus kansen om de jongeren te leren hoe zij hun wendbaarheid kunnen vergroten. Dit is een uitgelezen kans om met bewoners in gesprek te gaan over verantwoordelijkheden (en de verantwoordelijkheid bij hen te laten) voor hun eigen leefomgeving. Daarin is het van belang alle jongeren te zien als jongvolwassenen. In het begeleidersoverleg viel op dat men onderscheid maakt tussen de bewoners door te spreken over jongeren en cliënten. Tevens werd er vaak ook gesproken vanuit het perspectief wat er mis kon gaan, terwijl de jongeren de ruimte moeten krijgen om op hun manier te leren hoe je verantwoordelijke keuzes maakt.

Ondersteuning bij de overstap naar Start Me Up

Uit gesprekken met begeleiders blijkt dat er verschillend gekeken wordt naar de voorbereiding op en de doorstroming uit het project. Deze voorbereiding verschilt vanwege de achtergrond van de jongeren die per organisatie instromen en de diverse visies waarmee gewerkt wordt. Sommige bewoners worden met minimale voorbereiding geplaatst (omdat dit niet altijd nodig is), anderen doorlopen een heel proces om de overstap van intramuraal naar zelfstandig wonen te vergemakkelijken. Veel bewoners hebben echter een overeenkomst: zij woonden eerst op een groep voordat zij naar Start Me Up kwamen (soms familie, soms een woongroep). De rol van de begeleider wordt hierdoor wezenlijk anders. Een begeleider op een groep werkt met strikte afspraken en groepsregels en moet tevens rekening houden met de groepsdynamiek. Een ambulante begeleider werkt op afspraak, de begeleiding is individueel en kent individuele regels. Je kan een jongere als ambulante begeleider meer loslaten, er is meer ruimte om fouten te maken en je kan als begeleider uit de situatie stappen. Je hebt dus de ruimte om strijd te vermijden.

Een van de begeleiders vertelde over een voorbereidend zelfstandigheidstraject, waarin bijvoorbeeld zelfstandig gekookt moet worden of waarin zelfstandig contact is met instanties buiten de woongroep. Deze jongeren hebben bij het zelfstandigheidstraject en Start Me Up dezelfde begeleiders om de stap tussen de groep en het wonen op SMU wat kleiner te maken. 'We stralen daar uit: we doen het nu met jou, maar we doen het niet voor jou', omschreef een begeleider het. Deze tussenstap wordt door een aantal organisaties aangeboden omdat zij menen dat de jongeren die ze begeleiden dit nodig hebben om goed te kunnen overstappen. Een van de jongeren geeft aan dat er in het voortraject nog wel meer aandacht mag komen voor regelzaken en hoe je daar het beste mee om kan gaan.

De begeleiders zien allemaal dat Start Me Up een kansrijke omgeving is voor jongeren om te leren wat er allemaal komt kijken bij het runnen van een eigen huishouden. De borging van een goede overstap naar ondersteuning bij Start Me Up is echter nog een aandachtspunt om kansen te kunnen verzilveren. Zo was er bij de start van het project geen koppeling tussen wonen en begeleiden, jongeren mochten dus de begeleiding weigeren terwijl zij wel woonden in het complex.

Interdisciplinair ondersteunen en begeleiden

Interdisciplinair ondersteunen en begeleiden heeft als voordeel dat een divers beeld ontstaat over mogelijkheden in ondersteunen en begeleiden. Belangrijk is dat de hulpvrager een actieve rol krijgt in het gehele ondersteuningsproces (Vyt, 2020). In het volgende hoofdstuk gaan we dieper in op samenwerken aan een gezamenlijk doel.

Bij aanvang van het project bestond de wens om in de samenwerking tussen professionals elkaar te ondersteunen in de begeleiding van de bewoners. Twee begeleiders geven aan dat men niet verantwoordelijk kan zijn voor elkaars cliënten. Een begeleider laat weten dat jongeren wel het gevoel hebben dat als hun begeleider niet beschikbaar is, er mogelijk wel een andere begeleider een oogje in het zeil houdt. Er is sprake van frequent overleg en bij een incident is extra overleg mogelijk. Begeleiders vertellen contact te hebben met elkaar, onder andere telefonisch of via de begeleiders-groepsapp. Een begeleider meldt specifiek het belangrijk te vinden dat de begeleiders sturen op hoe de jongeren met elkaar omgaan.

Tijdens het begeleidersoverleg viel het op dat niet alle begeleiders en ondersteuners aanwezig zijn. Veel organisaties laten een afgevaardigde deelnemen. Die is echter niet altijd op de hoogte van wat er speelt bij jongeren van de eigen organisatie. Kortom, er zijn overlegstructuren, begeleiders weten elkaar ook zeker te vinden, maar de manier van samenwerken en wat dit voor bewoners en begeleiders in potentie kan opleveren, is niet concreet gemaakt. Dat laatste zou wel helpen.

6. Samenwerken aan een gezamenlijk doel

Binnen het project Start Me Up wordt beoogd zowel multidisciplinair als interdisciplinair samen te werken. Tijdens de gesprekken met betrokken (project)managers en begeleiders is met name gesproken over interdisciplinair werken tussen verschillende zorgorganisaties. Om vanuit hetzelfde begrip naar de uitkomsten van de gesprekken te kijken zal de theorie over interdisciplinair werken gekoppeld worden aan de bevindingen vanuit de praktijk. Het thema samenwerken aan een doel, wordt toegelicht met als kernaspecten AVG, intenties, verwachtingen, overleg en informatie delen.

[kader 5]

Wat betekent interprofessioneel samenwerken?

Interprofessionele samenwerking blijkt in de praktijk niet eenvoudig. In overleggen is er veelal sprake van onduidelijkheden over rollen, dominantie van individuen en ontbreekt het aan structuur. Ook overschatten professionals veelal hun samenwerkingscompetentie in een interprofessionele setting. Daarnaast is het samenwerken en het gezamenlijk opzetten van een begeleidingsplan een langdurig proces, waarbij men moet leren vertrouwen op elkaars expertise. Om goed interprofessioneel te kunnen samenwerken moet men leren elkaars professie in te zetten, en om hierin te blijven groeien is het van belang dat men regelmatig gezamenlijk reflecteert op het handelen en het samenwerken (Duijn, 2019). De begeleiders geven aan dat ze wel inhoudelijke casuïstiek willen bespreken, maar de ruimte hiervoor nog niet voelen vanwege de AVG.

Interprofessioneel samenwerken wordt tevens gezien als een belangrijk uitgangspunt waarmee je maatschappelijke problematiek kan aanpakken. De Waal (2018) beschrijft een theorie van geleidelijke gemeenschappelijkheid die houvast biedt bij het ontwikkelen van netwerksamenwerking. De theorie beschrijft het ontstaan van samenhang binnen een netwerk en verheldert divergerende verbindingen binnen de samenwerking in specifieke contexten. Het belang van onderzoek naar interactieve processen in complexe samenwerkingen staat hierbij centraal. Zo onderstreept het de noodzaak om de tijd en de ruimte te nemen om aandacht te hebben voor de samenwerking en om gezamenlijk te reflecteren op de sociale leerprocessen.

Belangrijk in de samenwerking is dan ook dat deze horizontaal is tussen de jongeren en de begeleiders, dat er gesprek is over eigenschappen en sturing, dat er duidelijke regels en verwachtingen van de samenwerking zijn en dat gewerkt wordt met een korte termijn doelen waarop met gezamenlijk reflecteert. Tevens moet de interactie ervoor zorgen dat deelnemers in de samenwerking verschillende rollen kunnen aannemen. Dit levert spanning op, omdat de jongeren niet altijd inzicht hebben in welke steun zij nodig hebben, bijvoorbeeld bij het in kaart brengen en op orde houden van hun financiën.

Intenties en verwachtingen

In de gesprekken zijn zowel (project)managers als begeleiders gevraagd naar hun intenties en verwachtingen waarmee zij aan het project deelnemen. Tijdens de gesprekken kwam het meest aan bod dat men deelnam aan Start Me Up om jongeren met diverse achtergronden met elkaar te laten samenleven in een reguliere studentensetting. Men ziet dit als een kans om de jongeren een gezonde veilige leefomgeving te bieden, wat een basis is voor een gezond volwassen leven. Daarnaast bleek dat alle organisaties het zagen als een doorstroomproject, een tussenstap voor jongeren die niet direct terecht kunnen op de reguliere woningmarkt. In enkele gesprekken kwam ook aan bod dat het de intentie was om gezamenlijk te zorgen voor 24/7-begeleiding, iets wat in de praktijk niet haalbaar is gebleken. Daarnaast kwam in een aantal gesprekken ook naar voren dat het de intentie was een gezamenlijk team te vormen met diverse zorgorganisaties, terwijl dit nu niet door eenieder zo ervaren wordt. Men geeft ook aan dat er misschien wel geen behoefte is aan een gezamenlijk team in de toekomst, omdat elke medewerker binnen de eigen organisatie al vanuit een team werkt. Tevens werken ze binnen het project vanuit de missie en visie van de eigen organisatie en geeft men aan dat de aanpak ook divers is vanwege de verschillende achtergronden van de jongeren.

Uit gesprekken met de (project)managers en begeleiders van Start Me Up bleek dat men wisselende verwachtingen had van het project. Deze varieerden tussen zeer concrete verwachtingen tot geen enkele verwachting over interdisciplinair werken. Uit de gesprekken is onder andere gebleken dat de visie op de samenwerking tussen de verschillende partijen niet helder is – voornamelijk vanwege de diverse visies waarmee de verschillende zorgorganisaties met elk hun eigen doelgroep werken. Wat betreft de verwachtingen over de ondersteuning van de bewoners is helder geworden dat alle zorgorganisaties het project zien als mogelijkheid om jongeren in een zo normaal mogelijke setting te leren om zelfstandig te wonen. De visie over de intensiteit en de vorm van de ondersteuning die daarbij nodig zijn, verschilt wel tussen de zorgorganisaties. De verwachting van community vorming is mede door verschillende inzichten nog niet in vervulling gegaan, waarbij zorgorganisaties aangeven wel open te staan voor de ontwikkeling van gezamenlijke activiteiten.

Om interprofessioneel werken te bevorderen geven organisaties aan dat zij in een volgend project met minder samenwerkingspartners zouden willen werken, waardoor er afstemming kan plaatsvinden waarbij minder wisselende belangen een rol spelen en de inhoudelijke begeleidingsvragen meer centraal kunnen komen te staan. Tevens geven zij aan dat de organisaties elkaar moeten gaan zien als collega's in plaats van concurrenten, om zo ook de kennisoverdracht tussen de organisaties te bevorderen.

Succesfactoren van interprofessioneel werken

[kader 6]

Succesvolle teams

Bij interprofessioneel werken heeft men vooral aandacht nodig voor het team om de werkzaamheden zo succesvol mogelijk uit te voeren. Waarbij er verschillende positieve en negatieve invloeden zijn die aandacht verdienen. Zo is bekend dat men bij meer functionele diversiteit binnen een team weinig teamidentiteit ervaart, waardoor de groepscohesie laag is. Het negatieve effect kan opgeheven worden door het team gestructureerd en regelmatig met elkaar in contact te laten treden. Als men elkaar op die wijze leert vertrouwen, heeft dat ook een positief effect op het teamproces.

Ook kan gezegd worden dat een sterke groepsbinding wordt veroorzaakt door een sterke taakinterdependentie, wederzijdse afhankelijkheid zorgt voor identificatie. Een hoge taakinterdependentie zorgt tevens ook voor een hogere teamprestatie (Hofhuis et al., 2016). Ebbens en Ettehoven (2013) beschrijven dat het bij kennisoverdracht en succesvol leren ook van belang is om oog te hebben voor positieve wederzijdse afhankelijkheid, waarbij aandacht is voor individuele aanspreekbaarheid, directe interactie, sociale vaardigheden en reflectie.

Op basis van observaties tijdens de overleggen tussen de begeleiders lijkt het erop dat de mate van wederzijdse afhankelijkheid aan de lage kant is. Dit kan verklaren waarom de begeleiders in de interviews hebben aangegeven zich geen team voelen. Bij het continueren en bevorderen van de samenwerking en de verbinding spelen vijf krachten een rol: de urgentie, de planning, de interactie, het leiderschap en de ambitie (Mars, 2016). De urgentie heeft betrekking op de noodzaak om de verbinding aan te gaan om gezamenlijk een verandering in beweging te brengen. De planning heeft betrekking op de overeenstemming over welke bij de setting passende veranderstrategie ingezet gaat worden. De kracht van de interactie is gedurende het gehele proces open gesprekken met elkaar te blijven voeren. Het leiderschap staat voor de persoon die de verbinding tussen de samenwerkingspartners in het proces centraal blijft stellen. De laatste kracht is de ambitie, die staat voor het gezamenlijke doel en verlangen wat je wilt bereiken. De impact van deze vijf krachten binnen het project zorgt ervoor dat er ruimte ontstaat om community-building op te starten.

Op basis van de observaties en gesprekken lijkt het dat de urgentie om verbinding aan te gaan tussen professionals verschillend wordt ervaren. Sommigen zien hierin de sleutel tot een kwaliteitsverbetering, anderen hebben moeite om die mogelijkheid te zien. Hoewel er gebruik gemaakt wordt van verschillende communicatiekanalen (denk aan het begeleidersoverleg, een groepsapp), kan een open onderlinge communicatie nog verder ontwikkeld worden. In vrijwel alle gesprekken worden door (project)managers en begeleiders hetzelfde ideaal en doel genoemd, maar desondanks ontstaat het beeld dat dit meer gezamenlijk gedragen kan worden. Dit beeld ontstaat omdat de inhoudelijke gesprekken over het aangaan en behouden van de verbinding ontbreken.

Overleg

Rondom Start Me Up vinden overleggen plaats op verschillende niveaus, zo is er overleg tussen de managers, zijn er overleggen tussen de begeleiders en is er bestuurlijk overleg binnen het Pact voor 'wonen met ondersteuning – commitment tot leefbaarheid'. De overleggen tussen de (project)managers en begeleiders vinden los van elkaar plaats, omdat gedurende het traject bleek dat er verschillende behoeftes zijn over thema's. De overleggen van de (project)managers richten zich op algemene regelzaken, terwijl men in het begeleidersoverleg graag aandacht besteedt aan actuele zaken die spelen bij de jongeren.

Bij aanvang van het project zijn afspraken gemaakt tussen gemeente, woningbouw en zorgaanbieders over vaardigheden die jongeren nodig hebben om te kunnen instromen en over de omgang met mogelijke ontruiming en overlastsituaties. Een verschil in het interpreteren van deze afspraken heeft ertoe geleid dat de verhoudingen tussen sommige organisaties op scherp zijn komen te staan. Dit laat zien dat het belangrijk is in de samenwerking om met elkaar in gesprek te blijven, zodat je een gezamenlijke taal blijft spreken over de gezamenlijke afspraken.

Uit gesprekken met de begeleiders bleek dat zij eens per zes tot acht weken overleggen in wisselende samenstellingen. De begeleiders zeggen dat ze onder meer graag inhoudelijke casussen zouden willen bespreken om meer aansluiting bij elkaar te krijgen. Zij ervaren de AVG als belemmering om zowel kennis over casuïstiek als organisatorische informatie te delen, omdat onvoldoende helder is in welke mate informatie gedeeld kan worden. Ze vertellen het een meerwaarde te vinden als ze met elkaar inhoudelijk kunnen spreken over hoe zij het project inrichten en ervaren. Tevens horen ze graag van elkaar wat anderen zien als zij op het terrein van het wooncomplex zijn. De begeleiders zien zichzelf niet als een team, door een gebrek aan kennis over elkaars kwaliteiten kunnen ze elkaar onvoldoende ondersteunen. Ze zeggen ook enkel tijd te krijgen voor de begeleiding van de cliënten, waardoor er eigenlijk tijd en ruimte te kort zijn om aan te sluiten bij de overleggen. Wat opviel tijdens onze aanwezigheid bij de overleggen met de begeleiders was dat er weinig spontane interactie is tussen de begeleiders van de diverse zorgorganisaties, ook gewone *social talk* was er amper. Wellicht kwam dit ook doordat de overleggen vooral via digitale kanalen plaatsvonden.

Uit de gesprekken met (project)managers en begeleiders bleek dat er geen kennisdelingsstructuur tussen de organisaties is ontstaan. Er is behoefte aan meer diepgang in het delen van kennis over inhoudelijke begeleiding rondom leef- en samenlevingsvaardigheden. De leeftijdsgebonden factoren, zie kader 2, bieden namelijk voldoende uitgangspunten om een deel van de begeleiding gezamenlijk aan te bieden. Tevens zou het helpen als casuïstiek gedeeld kan worden, zodat men ook van elkaar weet hoe de begeleiding van een cliënt is vormgegeven. Nu zijn het losse organisaties die aan hun eigen cliënten hulp bieden en eens per zes weken overleggen, omdat hun cliënten in hetzelfde gebouw wonen. Na terugkoppeling van alle in kaart gebrachte gegevens hebben begeleiders en managers ook aangegeven dat zij graag willen toewerken naar een gezamenlijke visie op zorg.

AVG binnen het interdisciplinair werken

Als je interdisciplinair wilt werken is het nodig om informatie uit te wisselen over de jongeren met wie je gezamenlijk werkt of die invloed hebben op het gezamenlijke project. Uit veel gesprekken blijkt dat voor het delen van informatie de regelingen in de AVG als belemmerend worden ervaren. Door het beschermen van persoonlijke gegevens en informatie, zoals bijvoorbeeld over iemands aandoening van waaruit een ondersteuningsbehoefte is, kan niet altijd genoeg gedeeld worden, is het idee van veel respondenten.

Een korte inventarisatie leert dat er meer mogelijk is op het gebied van (kennis)deling dan gedacht. Het NJI (2021) beschrijft dat een concrete casus altijd anoniem besproken mag worden, hetzelfde geldt voor het delen van informatie tijdens een crisissituatie. Om elke vorm van informatie-uitwisseling te borgen, zullen vooraf afspraken vastgelegd moeten worden door de organisatie. Daarin moeten het doel en de complexiteit van de gedeelde informatie centraal staan. Algemene informatie mag gedeeld worden als dit bijdraagt aan de rol die iemand heeft in het proces, vooraf moet wel kenbaar gemaakt worden aan de jongere welke informatie gedeeld wordt en met welk doel. Privacygevoelige informatie over jongeren vanaf zestien jaar kan alleen met toestemming van een jongere gedeeld worden.

7. Bouwen aan een brede leefcommunity

In de initiële uitvraag voor Start Me Up worden maatschappelijke participatie en sociaal netwerk gezien als een belangrijke basis voor een fijn leven. Het is de bedoeling om niet slechts een woon/zorgproduct te ontwikkelen, maar een totaal(leef)concept, waarin de omgeving voor jongeren stimulerend werkt.

Voor Start Me Up was het idee dat er aandacht zou zijn voor wederkerigheid tussen bewoners onderling, binnen het complex én met de buurt. Aan de betrokken partijen de taak structureel te werken aan duurzame sociale kwaliteit van het project, zoals beschreven in de call. In de gesprekken met respondenten is dit idee van een 'community' ook ter sprake gekomen. In dit hoofdstuk staan we stil bij dit idee, waarbij aan de hand van literatuur en interviews bevindingen worden besproken.

Binding met de buurt

Uit de interviews blijkt dat veel respondenten positief staan tegenover het idee dat jongeren bij Start Me Up leren dat ze onderdeel zijn van een buurt en dat het logisch is dat er verbinding gezocht wordt met de buurt. (Project)managers, begeleiders, jongeren en de woningbouwvereniging zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor binding met de buurt. Zo wordt het idee geopperd door een van de (project)managers om de jongeren van Start Me Up sneeuw te laten ruimen voor de andere buurtbewoners. Een begeleider wil sportactiviteiten gaan organiseren. Een van de bewoners vertelt dat hij contact heeft met zijn burens, soms intensief op de gang, soms oppervlakkig op het terrein.

Het is geen vreemd idee om naast woon- en leefvaardigheden ook aandacht te besteden aan wonen in een wijk en te bouwen aan een community. Het aanleren van een dergelijke samenleefvaardigheid of community-vaardigheden begint volgens Kersten et al. (2020) tijdens de adolescentie. De eerste kennismaking met het participeren in een gemeenschap gebeurt veelal met leeftijdsgenoten en vrienden. Waarbij dit voor veel jonge mensen gemakkelijk gaat, kan dit voor jongeren met een ondersteuningsbehoefte, zoals bij Start Me Up, een grotere uitdaging zijn. Zo merkt een van de respondenten op dat het veel jongeren op eenzelfde plek zijn, die allemaal nog moeten leren verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen huis waardoor ze minder oog hebben voor de omgeving waarin ze leven. Het project biedt de mogelijkheid om peerfeedback zijn werk te laten doen. Het is daarbij wel van belang dat er voldoende balans is tussen jongeren die al langer zelfstandig wonen en jongeren die voor het eerst zelfstandig gaan wonen, een natuurlijk verloop van nieuwe bewoners zorgt voor dergelijke peerfeedback zodra het project langer loopt.

Community

[kader 7]

Community-building in woonprojecten

Bij het concept community ligt, schrijft onder andere Peter Block (2009), de essentiële uitdaging in het transformeren van eenzaamheid (*isolation*) en eigenbelang binnen onze gemeenschappen in verbondenheid en zorg voor het geheel. De vraag is hoe deze transformatie tot stand komt. Als eerste door onze aandacht te verschuiven van de problematiek in een gemeenschap naar de mogelijkheden van een gemeenschap. De kracht van een community ligt in de kwaliteit van de relaties, de cohesie die er is tussen bewoners. Dit wordt sociaal kapitaal genoemd (Block, 2009).

Hoeksema en Van der Werf (2010) beschrijven een gemeenschap als een saamhorige groep mensen, waarin een sterk wij-gevoel heerst. Deze verbondenheid ontstaat volgens Block (2009) alleen als we aandacht geven aan het welzijn van het geheel. Het bouwen van een gemeenschap is volgens hem een complex proces, dat bestaat uit kleine stappen waarvan je de impact niet altijd doorhebt.

Een community kenmerkt zich door een groep mensen, die woont en leeft in dezelfde geografische omgeving en/of verbonden is door een bepaald karakteristiek element. Ze delen kenmerkende vormen en het hebben van interactie en het samenzijn geeft hen zin. Een gezonde community doet niet alleen aan onderlinge verbondenheid wat de kwaliteit van onderlinge relaties verhoogt (*bonding*), zij slaat ook 'bruggen' naar buiten toe (*bridging*).

Het ideaal van een community bij soortgelijke woonprojecten is landelijk gezien een trend. Tinnemans et al. (2019, p. 11) geven in hun beschrijving van twaalf bijzondere woonzorgconcepten aan dat in de meeste van deze concepten het samenleven en bevorderen van een gemeenschap als één van de doelen is geformuleerd. Door samen te leven, samen activiteiten te ondernemen en elkaar te ondersteunen, helpen bewoners elkaar hun weg te vinden. Ook Davelaar et al. (2018) beschrijven enkele woonvormen waarin dergelijke activiteiten een belangrijke rol spelen. Uit hun analyse van een aantal woonzorgconcepten trekken zij lessen, onder andere 'oog te hebben voor de waarde van (schijnbaar) oppervlakkige contacten en de vriendschappelijke omgang met elkaar'.

Bewoners van Start Me Up vertellen dat ze andere bewoners van gezicht kennen en soms een lolletje met hen maken. Sommige bewoners kennen elkaar van een eerdere (intramurale) woonsetting en hebben nauw contact. Naast deze contacten, valt of staat het bereiken van sociale doelstellingen door activiteiten die bewoners zelf organiseren. Daarbij spelen professionals (begeleiders) een rol in het meer kunnen bijdragen aan deze community-building, door het versterken en aanmoedigen van verbindingen tussen mensen, met het oog op sociale inclusie.

Verbondenheid zou in dit geval heel goed kunnen ontstaan met de studentenwoningen op het terrein of zelfs uiteindelijk met de burens uit de omliggende wijk van Start Me Up. Uit de gesprekken blijkt dat men het nut van binding met de buurt wel ziet, maar van mening verschilt over de mate van behoefte aan een community bij bewoners. Bewoners geven zelf aan wel behoefte aan contact te hebben, mits het laagdrempelig is en niet te veel lijkt op een intramurale setting. Ook verschillen de inzichten over de wijze waarop aan community-building gedaan kan worden en over de rol die (verwachtingen van) bewoners zelf daarbij kunnen spelen. De community komt nu nog niet echt van de grond, geeft een respondent aan.

Keuze voor community-building

Uit de gesprekken met de begeleiders, (project)managers en bewoners komt geen eenduidig beeld naar voren over de mate waarin jongeren behoefte hebben aan een community. De jongeren geven aan dat zij gesprekken en spontane ontmoetingen met andere bewoners als prettig ervaren. Een deel van de begeleiders zegt echter dat de jongeren geen behoefte hebben aan contact met elkaar. Daar tegenover komt in de gesprekken met jongeren en sommige begeleiders ook het idee naar voren dat bewoners elkaar juist kunnen helpen bij onderling samenleven in het wooncomplex, dat zij zich meer gaan verbinden met elkaar, verantwoordelijkheid nemen voor het terrein en de omgeving waar zij wonen. Dit helpt hen, volgens een van de begeleiders, bij het leren volwassen worden. Jongeren geven in de gesprekken aan dat zij een aantal andere bewoners kennen, van wie ze met de meesten sporadisch contact hebben. Ze geven echter ook aan dit prima te vinden. Een van de begeleiders bij Start Me Up gaf duidelijk aan betrokken te willen worden bij community-activiteiten en een rol te willen spelen in het contact met bewoners. Na terugkoppeling van de opgedane kennis aan begeleiders en managers kwam in de enkele reacties naar voren dat community-building geen duidelijke prioriteit heeft binnen het project.

Community-building waarin de bewoners zelf een rol spelen

Het is de vraag op welke wijze community-building kan worden ingezet binnen Start Me Up. In de gesprekken bestaan hierover verschillen van inzicht. Zo wordt er gesproken over het aanstellen van een 'gangoudste' per etage: een bewoner die een actieve bijdrage levert aan het bouwen van de woongemeenschap. Er is wel geloof in de kracht van een of meerdere begeleiders en of community builders die veel aanwezig zijn (of zelf in Start Me Up wonen). Bij aanvang van het project heeft men geprobeerd dit te realiseren door bewoners te selecteren op basis van een "sollicitatiebrief" alvorens zij geplaatst werden binnen Start Me Up. Het idee was dat zij een dubbele taak zouden vervullen: zowel andere bewoners activeren om deel te nemen aan activiteiten als aanspreken op ongewenst gedrag. Dit is tot op heden echter niet succesvol uitgezet in de praktijk. Uit andere gesprekken blijkt daarom juist dat hiervoor iemand aangesteld moet worden. Hier worden wel voorwaarden aan gesteld: de persoon (of personen) moet enige mate van autoriteit meebrengen en vertrouwen wekken bij de bewoners. Community-building-activiteiten moeten zeker niet het idee van een intramurale setting oproepen, jongeren willen namelijk niet het idee hebben weer in een instelling te wonen.

In een van de gesprekken kwam het onderwerp bewonerscommissie ter sprake. Dit zou een pre zijn omdat bewoners samen invloed krijgen op de ontwikkeling van het complex. Bewoners vragen verantwoordelijkheid te nemen voor hun woonomgeving betekent dat hun ook verantwoordelijkheid gegeven moet worden. In de gesprekken wordt deze rol vaak aan een community-builder toegedicht. Sommigen vinden dit passen bij de rol van de gemeente of een huismeester. Vaak wordt genoemd dat dit een onafhankelijk iemand moet zijn die met de jongeren kan opschieten. Dat bewoners hierin zelf een rol kunnen spelen kan een positief effect hebben: activiteiten zullen meer aansluiten bij de leefwereld en ontwikkeling van de jongeren zelf en er ontstaan laagdrempelige contacten.

In de gesprekken merken we verdeeldheid op over de invulling van de rol van begeleiders in activiteiten. Sommige begeleiders zijn daar terughoudend in, anderen juist actief, bijvoorbeeld in het organiseren van sportactiviteiten. Een begeleider geeft aan dat het soms gewenst kan zijn dat begeleiders een rol spelen in leggen van contacten en bouwen aan relaties tussen de jongeren die zij begeleiden en de andere bewoners. Dit vanwege de soms specifieke ondersteuningsbehoefte van een bewoner.

In 2020 en 2021 was het vanwege maatregelen omtrent covid-19 niet altijd mogelijk om activiteiten te organiseren die een bijdrage leveren aan community-building. Nu dit weer langzamerhand mogelijk wordt, is het belangrijk om dit op te starten. Daarbij is het van belang om niet het eerste aantal deelnemers te zien als graadmeter voor succes. Beter is activiteiten met regelmaat aanbieden, vrouwen en enthousiasme creëren bij de groep, zodat deze langzaam groeit. Waarbij begeleiders en bewoners aangeven dat de activiteiten als vrije aanwezigheidskeuze moeten worden gezien en deze niet het karakter moeten krijgen van activiteiten die georganiseerd worden bij instellingen.

Sociaal beheer en leefregels

[kader 8]

Zelf beheren en regelen

Veel soortgelijke woonconcepten werken met een zogenaamd sociaal beheermodel, waarmee actief wordt gewerkt aan een prettig en veilig leefklimaat voor alle bewoners. Dus niet alleen voor de bewoners met een ondersteuningsbehoefte, maar voor alle bewoners. Davelaar et al. (2018, p. 9) geven aan dat dit idealiter wordt ingevuld met een grote mate van zelfbeheer, zodat bewoners met elkaar het contact en de activiteiten vorm kunnen geven. Hierbij denken ze aan het onderhouden van het complex en de buitenruimten, maar ook aan het organiseren van sociale activiteiten en het stimuleren van onderling contact.

In andere onderzoeken wordt de cruciale rol van leefregels, zoals bijvoorbeeld de omgang met overlast en zwerfvuil, genoemd (Van der Velden et al., 2016; Davelaar et al., 2018; Tinnemans, 2019). Deze leefregels kunnen door de bewoners zelf opgesteld worden, mits goed begeleid. In sommige andere woonvormen worden deze huis- en leefregels door een beheerder gehandhaafd, elders soms ook door bewoners zelf. Deze betrokkenheid bij het geheel, het vertrouwen in en de afhankelijkheid van elkaar komt tot uiting in gedeelde regels en kaders. Dit is volgens Davelaar et al. (2018, p. 32) cruciaal voor de continuïteit van woongroepen.

De inhoudelijke invulling van bijvoorbeeld regels om samen te leven en voor de activiteiten komt idealiter bij de bewoners zelf vandaan. Waarin het wenselijk is geen onderscheid te maken tussen bewoners met en zonder ondersteuningsbehoefte. Denk bij de inhoudelijke invulling aan het onderhouden van het complex en het buitenterrein, het organiseren van sociale activiteiten, maar bijvoorbeeld ook bij het selecteren van toekomstige bewoners (Davelaar et al., 2018). Het is de vraag of bewoners naast zelfstandig leren wonen ook samenleefvaardigheden kunnen ontwikkelen. Wellicht niet zelfstandig, maar wel met de juiste professionele begeleiding, zoals beschreven bij de begeleiding op samenlevingsvaardigheden (zie pagina 15). Te denken valt aan omgaan met gezamenlijke ruimten of afval op het terrein. De bewoners geven aan dat een schone leefomgeving hoort bij de verantwoordelijkheid van zelfstandig wonen. Hier geldt dat het mogelijk is dat bewoners verantwoordelijkheid nemen voor hun omgeving en dat die hen, met de juiste begeleiding, ook gegeven wordt.

Ontmoetingsplek voor activiteiten

[kader 9]

Een centrale plek voor ontmoeting en meer

Het goed functioneren van een community wordt beïnvloed door een centrale plek waar mensen terecht kunnen voor allerlei uiteenlopende vragen en activiteiten, en waar ook overlast snel en kortdaat aangepakt kan worden (Van der Velden et al., 2016). Dit kan door een professionele organisatie uitgevoerd worden, aangevuld met bewoners zelf. De coördinatie ligt vaak niet bij een bewoner, maar bij een professional.

Een gezamenlijke ontmoetingsplek kan saamhorigheid vergroten. Het is een plek waar activiteiten kunnen plaatsvinden of waar men elkaar ontmoet. Begeleiders kunnen er een (werk)plek vinden en zijn aanspreekbaar voor vragen. Wil men dat bewoners gebruik gaan maken van de ruimte, is het van belang dat zij zich eigenaar voelen hiervan.

Uit de gesprekken met betrokkenen blijkt dat er een plan was voor een gezamenlijk kantoor, waarin begeleiding beschikbaar is. Jongeren voelen nu een drempel om vragen te stellen aan begeleiders. Ook omdat niet voor iedereen bekend is welke zorgorganisaties er werken en waar jongeren met een ondersteuningsvraag wonen. Daardoor weten betrokkenen niet naar welke zorgorganisatie een seintje gegeven moet worden bij opvallend of afwijkend gedrag. Uit gesprekken blijkt dat er een wens is voor een aanloop- of aanspreekpunt, dat snel kan schakelen met de betreffende zorgorganisatie, om met de begeleiding een inschatting te maken of een interventie nodig is en wat deze kan zijn. Een ruimte voor activiteiten met een gedeeld kantoor kan hier volgens respondenten een mooie rol in vervullen.

8. Randvoorwaarden voor doorgroei

Tijdens het onderzoek zijn er andere opvallende zaken naar voren gekomen. Deze kunnen effect hebben op het vervolg van het project. Deze zaken zijn onderverdeeld in de categorie doorstroming, financiering en overig.

Doorstroming

Uit gesprekken met de (project) managers en begeleiders is gebleken dat de doorstroming uit het project een punt van aandacht is. Met vijf jaar in het project is er ruimschoots tijd om op zoek te gaan naar een vervolgtraject voor de jongere. Deze doorstroming vindt echter vertraagd plaats doordat de jongeren onvoldoende inschrijftijd hebben opgebouwd om te kunnen uitstromen naar een reguliere huurwoning. Als jongeren niet naar een passende woning kunnen doorstromen ligt een terugval op de loer, omdat zij veelal geen stabiel netwerk hebben om op terug te vallen. Tijdens de doorontwikkeling van het project is het wenselijk als er door gemeente, de woningbouw en zorgaanbieders onderzocht wordt hoe een passende doorstroom bevorderd kan worden. Gezien de huidige landelijke ontwikkelingen met betrekking tot woningtekort, kan doorstroming een uitdaging vormen voor de doorontwikkeling van Start Me Up en vergelijkbare projecten.

Financiën en overige

De Wmo heeft de financiering van Start Me Up zo vormgegeven dat jongeren geselecteerd worden op basis van indicaties en contra-indicaties, ofwel op traditionele wijze. Niet zozeer het woonprobleem, maar de zorg- of hulpvraag staat voorop in de indicatie. Het project biedt echter de mogelijkheid creatief om te gaan met de financiering, door bijvoorbeeld bepaalde onderdelen voor jongeren gezamenlijk aan te bieden of gezamenlijk in te zetten op signalering van mogelijke kwetsbare situaties. Het voordeel is dat er flexibeler ingespeeld kan worden op de behoeften van de jongeren, het nadeel is dat er voor de gemeente wel een groter financieel risico mee gepaard gaat.

De begeleiders ervaren de plaatsing van de jongeren door de Wmo als belastend, omdat zij moeten aantonen waarom een jongere binnen het project past, terwijl bij voorbaat voor hen al duidelijk is dat deze jongere toch wel geplaatst gaat worden.

Daarnaast is het wenselijk als de zorgpartij het eerste jaar het huis op haar naam krijgt, zodat begeleiders het recht hebben om te woning te betreden. Tevens geeft dit de gelegenheid om inzicht te hebben in de financiën van de jongeren, zodat de begeleider bij het niet betalen van de huur, de jongere hierop kan coachen. Ook wordt het financiële risico voor de woningbouwcorporatie zo kleiner, ze zullen minder huissuitzettingen hoeven doen en hebben de zekerheid van betaling van de huur. Tevens biedt het zowel de zorgorganisatie als de woningbouw de gelegenheid te coachen op samenlevingsvaardigheden en zal de jongeren extrinsieke motivatie voelen om deze ook daadwerkelijk te gaan oefenen: de jongere kan na een jaar de woning op eigen naam krijgen.

9. Bevindingen en handreikingen

Dit hoofdstuk geeft een korte samenvatting van de belangrijkste bevindingen, adviezen en handreikingen vanuit ons onderzoek naar integraal ondersteunen van jongeren, samenwerken aan een gezamenlijk doel en bouwen aan een brede leefcommunity.

Vraagstelling en deelvragen

De vraag waarop dit onderzoek een antwoord wil formuleren is:

Welke werkzame elementen zijn er te ontdekken in de aanpak van START ME UP die gebruikt kunnen worden voor toekomstige ontwikkeling?

Gezonde doorstroming van bewoners, gezamenlijkheid van samenwerkende organisaties en een goede inbedding in de buurt zijn idealen achter Start Me Up. In de praktijk zijn deze idealen in verschillende mate terug te vinden. Op alle woon- en leefgebieden is aandacht nodig om deze drie idealen (nog) beter in de praktijk te brengen. Daarvoor bleek een aantal elementen die in dit onderzoek centraal staan van belang, te weten integrale ondersteuning van jongeren, samenwerken aan een gezamenlijk doel en een brede leefcommunity bouwen.

1. Integraal ondersteunen van jongvolwassenen

Bevindingen

Verschillen en overeenkomsten in aanbod ondersteuning. Alle begeleiders die we spraken zien het project als een kans voor jongeren om te leren (meer) zelfstandig te wonen. Tussen begeleiders onderling en zorgorganisaties bestaan er verschillen in de wijze en intensiteit van de begeleiding. Dit komt doordat de bewoners verschillende behoeften hebben.

Gefragmenteerd begeleiden op ontwikkelingsvaardigheden. Door de begeleiding te richten op ontwikkelingsvaardigheden, leert de jongvolwassene zorg te dragen voor de eigen gezondheid, welbevinden, stabiele relaties kunnen aangaan en onderhouden, succesvol kunnen worden in werk en opleiding, voor instandhouding van een stabiele woonomgeving stabiel en voor sociaal wenselijk gedrag. Uit de gesprekken met de begeleiders bleek dat zij de begeleiding op deze factoren gefragmenteerd aanbieden op basis van de hulpvraag die op dat moment leeft bij de jongere.

Positieve impact van vertrouwensband met de begeleider. Als de begeleider de jongere al kent voordat deze komt wonen binnen het project, blijkt dit een positieve impact te hebben: de begeleiders kunnen dan immers inspelen op de situaties die komen gaan en herkennen het gedrag van de jongeren. Daarnaast is de manier van ambulante begeleiding anders dan begeleiding of verzorging op een groep of thuis.

Adviezen

Begeleiding dient zich meer te richten op bredere ontwikkelingsvaardigheden. Dit is onder te verdelen in het aangaan en onderhouden van sociale contacten, de vaardigheden die horen bij het zelfstandig onderhouden van jezelf en je woonomgeving, psychosociale en verwantschapsvaardigheden, persoonlijke ontwikkelingsvaardigheden en de wijze waarop je deze kan invullen en tot slot de omgang met materiële bronnen. Uitwisseling over en afstemming van deze begeleidingsaanpak is gewenst. Besteed aandacht aan de verschillende fases van leren op alle niveaus (zie kader 2).

Bepaal gezamenlijk waar de begeleiding zich op richt. Alhoewel er verschillende doelgroepen wonen in Start Me Up, helpt het om gezamenlijk een beeld te vormen van de richting van de begeleiding. Begeleid bijvoorbeeld op een manier die zelfstandigheid vergroot (op woon- en leefvaardigheden) en doorstroming naar een volgende woonplek bevordert.

Meer bewustzijn over de relatie met de aankomende begeleider. Iedereen moet zich bewust zijn van de relatie tussen de (aankomende) bewoner en de begeleider. Investeer in de kwaliteit van het contact tussen beiden (als dat mogelijk is al voor dat de jongere in het wooncomplex gaat wonen).

2. Samenwerken aan een gezamenlijk doel

Bevindingen

Er is nog weinig uitwisseling van kennis. Het opzetten van deze samenwerking is echter een langdurig proces, omdat men moet leren vertrouwen in elkaars expertise (Duijn, 2019). Dit blijkt ook wel uit de gesprekken met zowel de begeleiders als (project)managers. Zij geven aan dat er nog weinig uitwisseling van kennis en casuïstiek plaatsvindt. Een van de redenen die hiervoor gegeven wordt, is dat niet helder is wat wel of niet mag van de AVG.

Urgentie om samen op te trekken ontbreekt. Om interprofessioneel werken te bevorderen geven organisaties aan dat zij elkaar moeten gaan zien als collega's in plaats van concurrenten, om zo ook de kennisoverdracht tussen de organisaties te bevorderen. Ze willen graag dat er minder wisselende belangen een rol spelen en dat de inhoudelijke begeleidingsvragen meer centraal kunnen komen te staan. Op basis van de observaties en gesprekken lijkt het dat urgentie om verbinding aan te gaan tussen professionals verschillend wordt ervaren. Sommigen zien hierin de sleutel tot een kwaliteitsverbetering, anderen zien beren op de weg.

De gezamenlijke visie is niet helder. Uit de gesprekken is onder andere gebleken dat de visie op de samenwerking tussen de verschillende partijen niet helder is. Voornamelijk vanwege de diverse visies waarmee de verschillende zorgorganisaties met elk hun eigen doelgroep werken. De visie op het project verschilt tussen de verschillende organisaties, ook is gebleken dat het draagvlak voor de visie binnen een organisatie wisselend kan zijn. Door deze verschillende inzichten wordt er ook verschillend gehandeld bij gelijke situaties. Men heeft de behoefte uitgesproken om toe te werken naar een gezamenlijke visie op begeleiden en ondersteunen.

Adviezen

Verken wat wel mogelijk is aan kennisuitwisseling binnen de AVG. Het NJI (2021) geeft aan dat men algemene informatie wel mag delen, mits dit bijdraagt aan de ontwikkeling van de jongere en het in een document is vastgelegd met welk doel de informatie gedeeld wordt. De AVG-wet zal met behulp van de NJI-app verwerkt moeten worden tot afspraken over het delen van informatie over de jongeren. De app helpt begeleiders, organisaties en jongeren om aan te geven welke rechten en plichten men heeft en de wijze waarop deze uitgezet dienen te worden (<https://www.jeugdconnect.nl/privacy/>).

Organiseer een bijeenkomst met alle begeleiders en (project)managers. Om een goede samenwerking te borgen is het van belang een bijeenkomst te organiseren waarin zowel (project)managers als begeleiders gezamenlijk de visie op Start Me Up vormgeven: er moeten afspraken gemaakt worden over het delen van kennis binnen de AVG; er moet bepaald worden welke rol community-building kan spelen; men moet elkaar deelgenoot van de verschillende ondersteuningsaanpak maken en afstemmen waar dit waardevol kan zijn voor elkaar.

3. Bouwen aan een brede leefcommunity

Bevindingen

Men is positief over de rol in de buurt. Uit de interviews blijkt dat veel respondenten positief staan tegenover het idee dat jongeren bij Start Me Up leren dat ze onderdeel zijn van een buurt en dat het logisch is dat er verbinding gezocht wordt met de buurt.

Er is geen eenduidig beeld over community-building. Uit de gesprekken met begeleiders, (project)managers en bewoners komt geen eenduidig beeld naar voren over de mate waarin jongeren behoefte hebben aan een community. Sommige begeleiders geven in gesprekken aan dat jongeren er geen behoefte aan hebben, andere begeleiders menen van wel. Jongeren geven aan contact en activiteiten met de medebewoners te waarderen, mits het niet een intramuraal karakter krijgt. De verwachting van het vormen van een community is mede door verschillende inzichten nog niet vervuld, waarbij zorgorganisaties aangeven wel open te staan voor de ontwikkeling van gezamenlijke activiteiten.

Er is behoefte aan een aanspreek- of aanloopplek. Uit gesprekken blijkt de wens voor een aanloopplek en/of aanspreekpunt. Een plek waar professionals werken die snel weten te schakelen met de betreffende zorgorganisatie om met de begeleiding een inschatting te maken of en zo ja welke interventie nodig is. Een ruimte voor activiteiten met een gedeeld kantoor kan hier volgens respondenten een mooie rol in vervullen.

Adviezen

Ontwikkel een gezamenlijke visie over de waarde van community-building. Ga een brede dialoog aan over op welke manier community-building kan bijdragen aan gezond en kwalitatief leven in Start Me Up. Creëer met elkaar een visie op community-building en wat dit kan betekenen voor alle bewoners van Start Me Up en het concept Start Me Up an sich. Maak een vertaalslag naar wat dit betekent voor de ondersteuning van jongeren met een zorgvraag. Werk daarin met kleine haalbare doelen. Ambieer niet meteen een bruisende club, maar weet elkaar te vinden, naar behoefte van de jongeren zelf. Zoals een 'gewone' prettige wijk en ontmoetingen die kunnen leiden tot peer-feedback. Waar nodig wordt aan persoonlijk begeleiders gevraagd bij te dragen aan het bouwen van contacten en relaties tussen de jongeren die zij begeleiden en de andere bewoners.

Creëer een gezamenlijke ontmoetingsplek. Een gezamenlijke ontmoetingsplek kan bijdragen aan de kwaliteit van leven, mits zowel de professional als de plek ten dienste staat van alle bewoners bij Start Me Up en niet een 'instellingsgevoel' geeft. Een logische eerste stap is om laagdrempelige activiteiten te inventariseren en organiseren samen met bewoners.

10. Referentielijst

- Block, P. (2009). *Community – the structure of belonging*. Berrett-Koehler.
- Cooperrider, D.L. & Withney, D. (2005). *Appreciative Inquiry: A positive revolution in change*. Berrett-Koehler.
- Davelaar, M., Gruppen, A., & Knevel, J. (2018). *Goede burens; lessen uit gemengde woonprojecten in Utrecht*. Kenniscentrum Sociale Innovatie, Hogeschool Utrecht.
- De Waal, V. (2018). *Interprofessioneel werken en innoveren in teams. Samenwerking in nieuwe praktijken*. Uitgeverij Coutinho.
- Duijn, S. (2019). Nieuw onderzoek naar interprofessioneel samenwerken op de werkplek. *Huisarts en wetenschap*. Geraadpleegd op 2 juli 2021 van <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/s12445-019-0315-4.pdf>.
- Durlak, J. A., Domitrovich, C. E., Weissberg, R. P., & Gullotta, T. P. (2015). *Handbook of Social and Emotional Learning. Research and Practice*. The Guilford Press.
- Ebbens, S., & Ettekoven, S. (2013). *Effectief leren basisboek*. Noordhoff Uitgevers.
- Feldman, R. S. (2009). *Ontwikkelingspsychologie*. Pearson Education Benelux.
- Heldeweg, B., Van Grunsven, G., & Désar, M. (2017). *Waarom begrijp je me niet? Beter samenwerken door het [h]erkennen van communicatiestijlen*. Van Duuren Management.
- Hoeksema, K. J., & Werf, van der, S. (2010). *Sociologie voor de praktijk*. Coutinho.
- Hofhuis, J., Mensen, M., Ten Den, L., Van Den Berg, A., Koopman-Draijer, M., Smits, C., & De Vries, S. (2016). Succesfactoren voor interprofessioneel werken in de wijk. *Hogeschool Windesheim*. Geraadpleegd op 2 juli 2021 van <https://www.innovatiefinwerk.nl/sites/innovatiefinwerk.nl/files/field/bijlage/sjiera-de-vries-e.a.-succesfactoren-voor-interprofessioneel-samenwerken.pdf>
- Keenan, T., & Evans, S. (2009). *An introduction to child development. Second edition*. Sage.
- Kersten, M., Coxon, K, Lee, H., & Wilson, N.J. (2020). "In Their Own Time": Parents Gently Push Their Autistic Youth Towards Independent Community Mobility and Participation. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 50, p. 2806-2818.
- Linders, L. (2018). Sociaal werk gaat om andere mensen. Op weg naar sociale reflexiviteit in social work. *Denken over professionaliteit sociaal werk*. Platform Lectors Sociaal Werk.
- Mars, A. (2016). *Hoe krijg je ze mee? Vijf krachten om een verandering te laten slagen*. Koninklijke van Gorcum.
- McDaniel, M., Courtney, M. E., Pergamit, M. R., & Lowenstein, C. (2014). Preparing for a "Next Generation" Evaluation of Independent Living Programs for Youth in Foster Care. Project Overview. *The Urban Institute*. Geraadpleegd op 26 april 2021 van www.urban.org
- NJI (2021). Wet en regelgeving. *Nederlands Jeugd Instituut*. Geraadpleegd op 28 april 2021 van [Wet- en regelgeving bij integrale jeugdhulp | Nederlands Jeugdinstituut \(nji.nl\)](https://www.nji.nl/wet-en-regelgeving-bij-integrale-jeugdhulp).
- Tinnemans, K., Femin, A., & Davelaar, M. (2019). *Gemengd wonen met statushouders*. Kennisplatform Integratie & Samenleving.
- Van der Velden, J., Tiggeloven, P., & Gelinck, S. (2017). *De Magic Mix*. Platform 31.
- Van Meersbergen, E., & De Vries, P. (2017). *Handelingsgericht werken binnen passend onderwijs. Achtergronden, aanpak en hulpmiddelen*. Perspectief Uitgevers.
- Van Regenmortel, T. (2002). Empowerment en Maatzorg. Een krachtige psychologisch kijk op armoede. In J. Vranken, K. De Boyser, D. Geldof, N.G. van Menxel (Eds.), *Armoede en Sociale Uitsluiting, jaarboek 2002* (pp. 71-84). Leuven/Leusden:Acco.
- Vyt, A. (2020). *Interprofessioneel en interdisciplinair samenwerken in gezondheid en welzijn*. Garant.
- Woonwaard (2020). Start Me Up vijf keer bijzonder. *Woonwaard*. Geraadpleegd op 8 oktober 2021 van [Start Me Up vijf keer bijzonder \(woonwaard.nl\)](https://www.woonwaard.nl/start-me-up-vijf-keer-bijzonder)